

ŠTÁTNA ŠKOLSKÁ INŠPEKCIA

úsek inšpekčnej činnosti

Staré grunty 52, 841 04 Bratislava 4

Správa

o stave a úrovni pedagogického riadenia, procesu a podmienok výchovy a vzdelávania v gymnáziách v SR v školskom roku 2007/2008

Komplexné inšpekcie sa uskutočnili v **31** gymnáziách (G), čo predstavuje **12,30 %** zo siete G, z toho bolo **19** s osemročným štúdiom a **12** so štvorročným štúdiom. Z celkového počtu škôl bolo **6** cirkevných, **5** súkromných a **2** školy s vyučovacím jazykom národností (1 G s vyučovacím jazykom maďarským a 1 G s vyučovacím jazykom maďarským a slovenským). Vykonalo sa **1 143** hospitácií. Prizvaných bolo **13** odborníkov z praxe, ktorí spolupracovali v **13** školách. Na základe inšpekčných zistení boli **3** G celkovo hodnotené ako veľmi dobré, **23** ako dobré, **4** ako priemerné a **1** G bolo hodnotené ako málo vyhovujúce.

Priebeh a výsledky výchovy a vzdelávania

Priebeh výchovno-vzdelávacieho procesu sa sledoval z hľadiska kvality činnosti pedagógov a výsledkov učenia sa žiakov vo všeobecnovzdelávacích predmetoch.

Vyučovacie hodiny **slovenského jazyka a literatúry** sa vyznačovali prevažne dobrou organizáciou práce. Uplatňovali sa progresívne metódy a formy vyučovania s vhodným využitím učebných pomôcok, ktoré rozvíjali aktivitu, pozitívne hodnotové postoje, tvorivosť, jazykové a komunikačné zručnosti žiakov. Vyskytli sa aj hodiny, ktoré neposkytli žiakovi dostatočný priestor na tvorivú interpretáciu a aplikáciu čitateľských skúseností, málo rozvíjali ich verbálne zručnosti. Na niektorých hodinách sa u žiakov prejavili nedostatky v aplikácii poznatkov literárnej teórie pri analýze literárneho textu. Učitelia si nie vždy overili splnenie stanovených cieľov, frekvencia hodnotenia žiakov nebola optimálna. Vedomosti a zručnosti osvojené žiakmi boli dobré.

Vo vyučovaní **slovenského jazyka a slovenskej literatúry** učitelia aplikovali najmä metódy výkladu a riadený rozhovor, efektívnejšia bola skupinová práca žiakov s textom a riešenie tvorivých úloh. Aktivita žiakov bola primeraná ich komunikačným zručnostiam. Úroveň vedomostí, zručností a schopností žiakov bola priemerná až dobrá.

Na hodinách **maďarského jazyka a literatúry** bola dobrá organizácia vyučovania s pozitívnou klímou. Zvolené metódy a formy boli primerané k obsahu učebnej témy. Úroveň komunikačných zručností a vyjadrovacích schopností žiakov vo vzťahu k učebným osnovám a praktická aplikácia teoretických poznatkov boli na dobrej úrovni. Vzhľadom na to, že neboli predložené predpísané kontrolné práce a diktáty, nebolo možné overiť plnenie učebných osnov.

Úroveň vyučovania **cudzích jazykov** (anglický, nemecký, francúzsky, ruský jazyk) nebola vo všetkých školách rovnaká. Na hodinách anglického jazyka učitelia volili variabilné metódy a formy práce zodpovedajúce moderným trendom, podnecovali žiakov k aktívnemu používaniu jazyka. Najviac rozvíjali čítanie s porozumením, rozprávanie a precvičovanie, upevňovanie gramatických javov, čo sa prejavilo vcelku v dobrých jazykových zručnostiach žiakov. Negatívom bolo, že sa venoval pomerne malý priestor písomnému prejavu, najmä vo vyšších ročníkoch. V nemeckom jazyku, napriek snahe učiteľov aj pri voľbe vhodných aktivizujúcich metód a foriem práce, žiaci prejavovali o učenie menej aktívny záujem a len priemerne si osvojovali vedomosti a jazykové zručnosti. Možnosti na hodnotenie žiakov sa dostatočne nevyužívali.

Vyučovanie **matematiky** sa vyznačovalo dobrou frekvenciou zadávania úloh, kde sa kládol dôraz na praktickú aplikáciu teoretických poznatkov. Žiaci samostatne reagovali na podnety učiteľov. Chýbalo zaradenie diferencovaných úloh podľa náročnosti, záverečná systemizácia učiva a priebežné hodnotenie žiackych výkonov. Nie na všetkých hodinách sa dosiahla požadovaná úroveň praktickej aplikácie teoretických poznatkov a požadovaný podiel účasti žiakov na riešení matematických úloh. Kvalitu a efektivitu znížili učitelia použitím neaktivizujúcich foriem práce a nedostatočnou motiváciou žiakov. Veľkým prínosom bola dobrá pracovná atmosféra s pozitívnym vzťahom žiakov k predmetu a efektívne využitie učebných pomôcok.

Hodiny **informatiky** výrazne kladne ovplyvňovala spontánna aktivita žiakov. Činnosti učiteľov boli prevažne dobré, uplatňovali individuálny prístup k žiakom, diferenciaciu, tvorivý prístup k riešeniu úloh a tém. Účelne sa využívali didaktické a technické pomôcky, softvérové a hardvérové vybavenie. V 2 školách prácu sťažoval nedostatočný počet PC, žiaci sa pri nich striedali, alebo sedeli vo dvojiciach. Úroveň vedomostí a zručností žiakov bola dobrá až veľmi dobrá, dokázali tvorivo aplikovať teoretické poznatky. V jednej škole bolo vyučovanie predmetu priemerné v dôsledku zlej organizácie práce učiteľa s nevhodne zvolenými metódami a formami vyučovania, i keď žiaci mali aktívny záujem o učenie a disponovali dobrými vedomosťami a zručnosťami.

Vyučovanie **prírodovedných predmetov** (fyzika, chémia, biológia) sa vyznačovalo pozitívnou pracovnou atmosférou, kultivovanou komunikáciou učiteľov so žiakmi a efektívnou organizáciou práce, ktoré viedli k dobrým výsledkom. Prevládali frontálne a individuálne činnosti s veľmi rozdielnou názornosťou vyučovania, ktorá závisela od vybavenia didaktickou technikou a učebnými pomôckami. Žiaci prejavovali o učenie záujem, vedeli tvorivo aplikovať osvojené teoretické poznatky, čomu zodpovedali aj ich vzdelávacie výsledky. Hodnotenie počas hospitovaných hodín bolo sporadické. Vyučovanie prírodovedných predmetov bolo na dobrej úrovni.

Vyučovanie **spoločenskovedných predmetov** (dejepis, náuka o spoločnosti, náboženstvo) bolo hodnotené ako dobré. Vhodne sa využívali medzipredmetové vzťahy. Na hodinách náuky o spoločnosti sa uplatňovali aktivizujúce metódy a formy práce, s použitím dostupných učebných pomôcok, niekedy aj svojpomocne zhotovených. Vyučovanie z hľadiska činností jednotlivých učiteľov bolo na priemernej až veľmi dobrej úrovni. Na hodinách dejepisu sa občas vyskytli aj výklady učiteľov s atraktívne pripravenými elektronickými prezentáciami, ale s menšou zapojenosťou žiakov do vyučovacieho procesu. Nie vždy bol venovaný dostatočný priestor záverečnému opakovaniu a upevňovaniu učiva. Žiaci prejavovali o učenie primeraný záujem, úroveň ich vedomostí a zručností bola dobrá. Vyučovanie rímsko-katolíckeho a evanjelického náboženstva na cirkevných školách malo dobrú až veľmi dobrú úroveň. Zamerané bolo najmä na formovanie pozitívnych hodnotových postojov v duchu kresťanských zásad, vyznačovalo sa kultivovanou komunikáciou učiteľov so žiakmi a pokojnou atmosférou.

Na hodinách **telesnej výchovy** v kontrolovaných školách prevládalo výrazné podnecovanie zo strany učiteľov. Organizácia práce, zvolené formy a metódy boli účinné, smerujúce k zvyšovaniu záujmu o pohybové činnosti a k rozvoju pohybových zručností žiakov. Žiaci prejavovali záujem o pohybové aktivity, dobre reagovali na podnety. Úroveň rozvoja pohybových schopností bola primeraná ich veku.

V športovom gymnáziu sa sledovalo vyučovanie **športovej prípravy** (atletika, plávanie, volejbal) a vyučovanie teoretického predmetu **základy športovej prípravy**, ktoré boli hodnotené na veľmi dobrej úrovni. Hodiny športovej prípravy boli vedené vysoko profesionálne, ich obsahová náplň rešpektovala fyzické zaťaženie žiakov v jednotlivých fázach tréningu. Efektivita činností trénerov, ako aj podmienky nimi vytvárané, boli veľmi dobré. Striedali sa najmä skupinové a individuálne činnosti s podnetnou stimuláciou k lepším výkonom. Úroveň pohybových schopností žiakov bola veľmi dobrá. Pri vysvetľovaní teoretickej témy v predmete základy športovej prípravy učiteľ využil aktivizujúce podnety z praxe. Žiaci dokázali svoje veľmi dobré vedomosti tvorivo aplikovať.

Gymnázia vytvárali dobré podmienky pre individuálny **rozvoj osobnosti žiakov**. V školských poriadkoch boli zapracované nielen povinnosti, ale v dostatočnej miere aj práva žiakov. Žiaci boli vedení k dodržiavaniu pravidiel medziludských vzťahov, úcte k tradíciám, k hodnotám demokracie a v cirkevných gymnáziách aj ku kresťanským zásadám. Pedagógovia v dotazníkoch, zadaných školskou inšpekciou, hodnotili atmosféru v triedach ako priateľskú a akceptujúcu. Žiaci v dotazníkoch uviedli, že na hodinách môžu vyslovovať svoje názory k preberanému učivu, pýtať sa a navrhovať rôzne riešenia. Väčšina opýtaných z radov rodičov uviedla, že vzťah učiteľov k žiakom je dobrý a škola plní očakávania ich detí. Zriadené žiacke školské rady (v 1 cirkevnom gymnáziu nie je) sú rešpektovanými partnermi vedení škôl.

Preventívne a multidisciplinárne aktivity boli hodnotené na dobrej úrovni. Pozitívom bolo najmä zabezpečenie kvalifikovaného výchovného poradenstva prostredníctvom výchovných

poradcov a v niektorých školách aj prostredníctvom školských psychologov. V mnohých školách boli výchovní poradcovia preťažení, lebo okrem práce výchovného poradcu, pracovali aj ako triedni učitelia. Podľa potreby sa rozvíjala spolupráca s poradenskými zariadeniami. Školy venovali primeranú pozornosť žiakom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami, individuálne integrovaných žiakov evidovali v 8 gymnáziách. Ich dokumentácia bola vedená v súlade s legislatívou, mali vypracované individuálne výchovno-vzdelávacie programy. Školy mali vypracovaný funkčný systém prevencie drogových závislostí. Ciele a obsah environmentálnej výchovy a výchovy k manželstvu a rodičovstvu sa efektívne realizovali vo vyučovaní viacerých predmetov a v aktivitách školy.

Školy vytvárali veľmi širokú ponuku školských i mimoškolských aktivít, ktoré korešpondovali s ich koncepčnými zámermi a výchovno-vzdelávacím programom. Organizovali rôzne spoločenské a kultúrne podujatia, akadémie a športové turnaje, vydávali školské časopisy. Väčšina gymnázií rozvíjala spoluprácu s partnerskými školami predovšetkým v zahraničí, organizovali rôzne projekty a výmenné pobyty, čím prispievali k rozvíjaniu jazykových zručností žiakov. Žiaci sa zúčastňovali na rôznych súťažiach a olympiádach, kde získali ocenenia, niekedy aj na medzinárodnej úrovni. **Významné aktivity škôl** boli na dobrej úrovni.

Podmienky výchovy a vzdelávania

Personálne podmienky boli dobré. Odborná a pedagogická spôsobilosť vyučovania všeobecno-vzdelávacích predmetov dosiahla 95,26 %. Nižšia bola vo vyučovaní výchovných predmetov (výtvarná výchova – 66,67 %, hudobná výchova – 63,86 %). K vysokej úrovni odbornej a pedagogickej spôsobilosti vyučovania v kontrolovaných subjektoch prispelo vhodné zloženie pedagogického zboru z hľadiska kvalifikačných požiadaviek a dĺžky pedagogickej praxe.

Priestorové podmienky vzhľadom na počet tried a žiakov boli prevažne dobré. Väčšina gymnázií mala dostatok počítačových učební a kabinetov vybavených školským nábytkom. Odborné učebne prírodovedných predmetov (najmä fyziky a chémie) chýbali v 3 školách. Nedostatkom boli kapacitne nevyhovujúce telocvične a nedokončené, resp. neupravené školské areály. V 3 školách nemali vyhovujúce sociálne zariadenia.

Materiálno-technické podmienky mali dobrú úroveň. Vybavenie učebnicami bolo dobré, niektoré z učebníc prírodovedných predmetov boli zastarané (rovnako aj učebné pomôcky). Moderné učebnice cudzích jazykov si žiaci zakupovali z vlastných zdrojov. Nedostatok moderných učebných pomôcok bol kompenzovaný ich svojpomocným zhotovovaním učiteľmi. Vybavenie výpočtovou technikou bolo veľmi dobré, v športovom gymnáziu v učebni informatiky nevyhovujúce.

Psychohygienické podmienky boli dobré, ojedinele sa vyskytlo nedodržanie dĺžky prestávok. Pozitívom bolo dobre zabezpečené stravovanie a pitný režim. V športovom gymnáziu psychohygienické podmienky žiakov a učiteľov zohľadňovali časové rozloženie športovej prípravy a vyučovania počas dňa.

Riadenie

Koncepčné zámery a ciele škôl boli jasne stanovené a spracované na dobrej. Zamerali sa na skvalitňovanie prípravy žiakov na ďalšie štúdium, najmä vysokoškolské, ale aj na ich uplatnenie sa v praxi s ohľadom na ovládanie cudzích jazykov a IKT. Školy sa orientovali na inovačné trendy vo výchovno-vzdelávacom procese a rozvoj kľúčových kompetencií žiakov. Športové gymnázium sa prioritne zameralo na systematickú a koncepčnú prípravu žiakov v oblasti športovej prípravy a rozvoja talentu. Cirkevné gymnázia sa orientovali na výchovu v duchu kresťanských zásad. Realnosť vytýčených cieľov potvrdila vysoká úspešnosť v prijímaní absolventov na rôzne odbory vysokoškolského štúdia.

Plánovanie dlhodobých i krátkodobých úloh bolo v súlade s koncepčnými zámermi. Hlavné úlohy ročných plánov práce boli prehľadné a adresné. Pozitívom bolo ich operatívne rozpracovanie do mesačných, prípadne dvojtýždenných plánov práce. Organizácia zasadnutí pedagogických rád,

pracovných porád a zasadnutí predmetových komisií bola z hľadiska frekvencie, vecnosti a obsahu vyhovujúca.

Odborné a pedagogické riadenie malo vo všetkých kontrolovaných školách dobrú úroveň. Organizačná štruktúra a prevádzka škôl mala stanovené pravidlá fungovania, ktoré umožňovali ich efektívne riadenie. Delegovanie kompetencií na pedagógov, metodické a poradné orgány bolo dobre zabezpečené. Vnútorne poriadky mali v jednotlivých školách rôznu úroveň. Nedostatky sa zistili vo výkone štátnej správy v 1. stupni a v rozhodovacom procese (formálne i vecné nedostatky v rozhodnutiach). Niektoré rozhodnutia sa vydávali nad rámec zákona. Vedenia väčšiny škôl reagovali na inovačné trendy najmä zavádzaním informačno-komunikačných technológií (IKT) vo vyučovaní viacerých predmetov.

Úroveň **kontrolného systému** bola hodnotená ako priemerná, chýbali účinná kontrola pedagogickej dokumentácie, analýza zisteného stavu a dôsledná spätná väzba.

Vonkajší a vnútorný **informačný systém** bol zabezpečený na dobrej úrovni. Pozitívom bol vo všetkých školách prístup učiteľov i žiakov k potrebným informáciám prostredníctvom internetu, ktorý slúžil školám aj na ich prezentáciu smerom k verejnosti. Pre zlepšenie informovanosti rodičov o študijných výsledkoch žiakov mala väčšina škôl zavedenú elektronickú žiacku knižku.

Učebné plány sa vo väčšine škôl dodržiavali, nedostatky sa vyskytli ojedinele. **Učebné osnovy** sa prevažne plnili, v niektorých školách sa však nerealizovali praktické cvičenia z prírodovedných predmetov. Dodržiavanie učebných plánov a plnenie učebných osnov bolo na dobrej úrovni.

Pedagogická dokumentácia bola funkčná, prehľadne vedená na predpísaných tlačivách s výnimkou protokolu o komisionálnych skúškach v 1 škole. Pri vyplňaní katalógov a triednych kníh sa v menšom alebo väčšom rozsahu vyskytli nedostatky, napr. nesprávne označovanie tried, uvádzanie nesprávneho názvu školy (aj na úradnej pečiatke), nesúlad poradia predmetov s poradím v učebnom pláne, nesprávny spôsob písania študijného odboru a zamerania (aj na vysvedčeniach), zápisy učiva v triednych knihách v cudzom jazyku, opravy nedovoleným spôsobom v triednych knihách.

Dodržiavanie všeobecne záväzných a rezortných predpisov bolo na priemernej úrovni. Nedostatky sa týkali kvality rozhodovacieho procesu v cirkevných gymnáziách, nesplnenia kvalifikačných požiadaviek pre výkon funkcií zástupcov riaditeľa v 2 štátnych školách a riaditeľky súkromnej školy, nepredloženia dohody zriaďovateľa súkromnej školy a Ministerstva školstva SR o používaní uplatňovaného učebného plánu. V 2 gymnáziách v Banskobystrickom kraji je orientácia vedenia školy a pedagogických zamestnancov v školskej legislatíve nedostatočná a jej uplatňovanie v praxi na málo vyhovujúcej úrovni.

Komplexná inšpekcia bola vykonaná aj v Gymnáziu, Gemerská cesta 1, Lučenec. **Priebeh a výsledky výchovy a vzdelávania** boli na málo vyhovujúcej úrovni. V gymnáziu sa experimentálne overovalo vyučovanie predmetov **rómsky jazyk a literatúra, rómske reálie** (ROJ, ROR). Kvalita vyučovania však bola na málo vyhovujúcej úrovni. Správanie žiakov k pedagógom a k sebe navzájom bolo málo kultivované, často vulgárne, žiaci úmyselne narúšali medzilidské vzťahy. **Podmienky výchovy a vzdelávania** mali málo vyhovujúcu úroveň. Odborná a pedagogická spôsobilosť vyučovania ako aj dodržiavanie všeobecne záväzných a rezortných predpisov boli nevyhovujúce. **Riadenie školy** bolo celkovo málo vyhovujúce. Z týchto dôvodov bola škola vyradená zo siete.

Záver

Priebeh a výsledky výchovy a vzdelávania mali v gymnáziách dobrú úroveň. Na hospitovaných hodinách vytvárali učители dobré podmienky vyučovania, rovnako bolo hodnotené ich pedagogické pôsobenie a efektivita vyučovania vo vzťahu k cieľu a k obsahu učiva. Žiaci prejavovali o učenie záujem, dobre si osvojovali vedomosti a zručnosti, čomu zodpovedali aj ich vzdelávacie výsledky. Školy vytvárali dobré podmienky pre rozvoj osobnosti žiakov. Činnosti preventívneho a multidisciplinárneho charakteru zabezpečovali na dobrej úrovni, poskytovali kvalitné výchovné poradenstvo. Významné aktivity škôl korešpondovali s ich koncepčnými zámermi.

Pozitívom kontrolovaných škôl bola dobrá úroveň personálnych podmienok, ktoré ovplyvňovala vhodná štruktúra pedagogických zborov a dobrá odborná a pedagogická spôsobilosť pedagogických zamestnancov. Priestorové a materiálo-technické podmienky vzhľadom na počet tried a žiakov boli prevažne dobré.

Riadenie škôl celkovo dosahovalo dobrú úroveň. Hlavné ciele výchovy a vzdelávania boli jasne stanovené. Kvalitu odborného a pedagogického riadenia znižovali nedostatky vo výkone štátnej správy v 1. stupni v štátnych gymnáziách a úrovni rozhodovacieho procesu v cirkevných gymnáziách. Kontrolný systém dosahoval priemernú úroveň, chýbali dôsledná analýza zisteného stavu a spätná väzba. V niektorých prírodovedných predmetoch sa nerealizovali praktické cvičenia. Pedagogickú dokumentáciu viedli na predpísaných tlačivách, ale pri jej vyplňaní sa vyskytli nedostatky.

V 1 gymnáziu v Banskobystrickom kraji boli vo všetkých kontrolovaných oblastiach zistené závažné nedostatky a škola bola celkovo hodnotená ako málo vyhovujúca.

Výrazné pozitívne zistenia

- široká ponuka školských i mimoškolských aktivít v súlade s koncepcnými zámermi a výchovno-vzdelávacími programami škôl

Oblasti vyžadujúce zlepšenie

- výkon štátnej správy v 1. stupni v štátnych gymnáziách a rozhodovací proces v cirkevných gymnáziách
- realizácia praktických cvičení v prírodovedných predmetov
- kontrolný systém

Smerovanie vývoja

- nárast počtu neštátnych gymnázií
- pretrvávajúci záujem žiakov o štúdium v gymnáziu

Odporúčania a podnety

Riaditeľom škôl

- rozvíjať kľúčové kompetencie žiakov najmä v oblasti komunikačných zručností, hodnotenia a sebahodnotenia
- skvalitniť výkon štátnej správy v 1. stupni a rozhodovací proces
- zefektívniť kontrolný systém

Zriadovateľom škôl

- modernizovať materiálno-technické vybavenie škôl

Metodicko-pedagogickým centrám

- zamerať ďalšie vzdelávanie učiteľov na využitie IKT najmä v spoločenskovedných predmetoch